

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/aktualnosci/36851,Krakowskie-Zaduszki-przy-Montelupich-2016.html>
17.04.2024, 05:10

Krakowskie Zaduszki przy Montelupich - 2016

3 listopada 2016 r. przed Krzyżem i Tablicą Pamięci (murem Aresztu Śledczego w Krakowie, a dawnego więzienia) przy ul. Montelupich 7, odbyły się uroczystości patriotyczne, poświęcone ofiarom zbrodni komunistycznych, zamordowanych w latach 1946-1954 z wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Krakowie.

Uroczystości zorganizowane zostały przez Porozumienie Organizacji Kombatanckich i Niepodległościowych w Krakowie. Wzięli w nich udział: kombatanci, młodzież wraz z nauczycielami z Zespołu Szkół Przemysłu Spożywczego w Krakowie, funkcjonariusze Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej i Aresztu Śledczego w Krakowie, przedstawiciele Obszaru Południowego Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” (m.in. Prezes Małgorzata Janiec, Jadwiga Martyna – córka zamordowanego w listopadzie 1947 r. Józefa Ostafina, członka II Zarządu Głównego WiN), Klubu „Gazety Polskiej” z Krakowa, Oddziału IPN w Krakowie oraz osoby niezrzeszone w organizacjach, którym nade wszystko bliska jest historia najnowsza i tematyka Żołnierzy Wyklętych. Wartę honorową przed Krzyżem i Tablicą pełnili żołnierze 6. Brygady Powietrznodesantowej im. gen. bryg. Stanisława Sosabowskiego oraz funkcjonariusze Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Krakowie.

Uroczystości rozpoczęły się o godzinie 11.00. Prowadzącym je był Sekretarz Porozumienia Edward Wilhelm Jankowski. Po odśpiewaniu hymnu narodowego okolicznościowe wystąpienia wygłosili Roksana Szczypta-Szczęch z Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Krakowie oraz Krzysztof Bzdyl ze Związku Konfederatów Polski Niepodległej. Modlitwę poprowadził o. Jerzy Pajak OFMCap (kapelan żołnierzy AK i środowisk niepodległościowych) wraz z o. Rafałem Piechą OSST (kapelanem więziennym), kontynuowaną w słowach *Modlitwy obozowej*. Przygotowane na tę okoliczność wiersze odczytały ich autorki – aktorki Alicja Kondraciuk i Sława Bednarczyk. Następnie uczestnicy złożyli kwiaty i znicze pod murem dawnego więzienia. Uroczystości zakończono po godzinie 12.00 przy dźwiękach piosenki *Wyklęci, Niezłomni*.

Krakowskie Zaduszki przed murem dawnego więzienia na Montelupich odbywają się od kilku lat. Organizowane są przez kombatantów i byłych więźniów politycznych, zrzeszonych w dwudziestu organizacjach współtworzących Porozumienie.

Zainstalowana na murze Aresztu Śledczego Tablica Pamięci została uroczyście odsłonięta w listopadzie 2010 r. Składa się ona z dwóch części, na których widnieją imiona i nazwiska zamordowanych z wyroku WSR w Krakowie działaczy (głównie żołnierzy) podziemia niepodległościowego. Dziesięciu z nich w momencie pozbawienia życia liczyło nie więcej niż 20 lat. Trzydzieści trzy osoby w chwili śmierci miały od 21 do 25 lat. W wieku powyżej 25 lat do 30 zostało zabitych jedenaście osób. W grupie najstarszych, powyżej 30 roku życia, zostało zabitych czternaście osób.

Piętnaście osób rozstrzelano w 1946, dwadzieścia jeden w 1947 – zarówno przed, jak i po tzw. amnestii. Na dziesięciu osobach karę śmierci wykonano w 1948; sześć zabito w 1949, jak i w 1950; osiem w 1951, natomiast w 1954 pozbawiono życia dwie osoby.

Wymienionego na tablicy Stanisława Salę rozstrzelano w Wadowicach i pogrzebano w niewiadomym miejscu. Dwie osoby (Antoni Trzepla i Jan Kmiec) zostały stracone w więzieniu w Tarnowie i pogrzebane na cmentarzu w Krzyżu. Pozostałe rozstrzelano na Montelupich, a szczątki ich spoczęły na cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Nie wszystkie groby tych osób mają przyznany status grobu wojennego, który to – zgodnie z ustawą o grobach i cmentarzach wojennych – nadawany jest przez wojewodę. Ustawa określa również warunki, jakie muszą być ku temu spełnione. Jest to o tyle ważne, że część osób z wymienionych na Tablicy Pamięci spoczywa w grobach rodzinnych.

W 2017 r. planuje się przeprowadzenie prac ekshumacyjnych, obejmujących także cmentarz Rakowicki, gdzie ewentualnie zostanie wyznaczona kwatera dla ofiar okresu stalinowskiego.

Zgodnie z ustawą o grobach i cmentarzach wojennych, decyzja o miejscu pochówku osoby ekshumowanej będzie zgodna z wolą rodziny lub otoczenia rodziny osoby ekshumowanej. Oznacza to, że szczątki osoby ekshumowanej będą mogły spocząć w innym miejscu niż na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Dotąd przeprowadzono prace ekshumacyjne w Tarnowie, a na cmentarzu Rakowickim w Krakowie trwały prace poszukiwawcze, zmierzające do odnalezienia szczątków kpt. Waleriana Tumanowicza i ppłk. Alojzego Kaczmarczyka. Wymienieni przez WSR w Krakowie zostali skazani wraz z Józefem Ostafinem. Wyrok śmierci wykonano na nich 13 listopada 1947 r., a następnie ich ciała zostały przekazane Zakładowi Anatomii Opisowej, gdzie używano ich najprawdopodobniej do ćwiczeń sekcyjnych. Ich szczątki zostały przewiezione na cmentarz Rakowicki w Krakowie w 1948 r. wraz ze szczątkami innych osób. Jednocześnie w księgach cmentarnych odnotowano fałszywe dane identyfikacyjne. Wydaje się również, że zapisy dokonane w księgach cmentarnych nie oddają stanu faktycznego miejsca pogrzebania szczątków. Wszystko to utrudnia ich odnalezienie.

Szerzej zob. M. Kasprzycki, *Ustalanie miejsc pochówków ofiar terroru komunistycznego na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Stan badań*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2012, nr 36, s. 197-222.

Fot. z uroczystości por. Szymon Kalisz, Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Krakowie

Film z uroczystości Józefa Wieczorka:

<https://wkrakowie2016.wordpress.com/2016/11/03/zaduszki-przy-murze-wiezienia-na-mont-elupich/>